

Septintoji tarptautinė mokslinė konferencija *Jono Puzino skaitymai. Senasis geležies amžius Baltijos regione*

Šis, 14-asis, „Archaeologia Lituana“ tomas yra skiriamas profesoriaus habilituoto daktaro Mykolo Michelberto archeologinei veiklai pažymėti. Profesorius buvo ilgametis Lietuvos istorijos instituto, Vilniaus pedagoginio instituto (dabar Lietuvos edukologijos universitetas) ir Vilniaus universiteto darbuotojas, Archeologijos katedros vedėjas (1990–2004 m.), leidinio „Archaeologia Lituana“ vyriausiasis redaktorius. 2002 metais išrinktas Vokietijos archeologijos instituto užsienio nariu korespondentu, o 2004 metais Latvijos mokslų akademija jam suteikė garbės daktaro vardą. Detalesnė informacija apie profesoriaus archeologinę veiklą, jo nuopelnai ir laimėjimai apžvelgti šiame leidinyje doc. dr. Valdemaro Šimėno straipsnyje. Noriu tik paminėti, kad 2011 metais profesoriui buvo labai derlingi. Jam skirta Vilniaus universiteto mokslo premija, Lietuvos mokslo premija, suteiktas garbingas profesoriaus emerito vardas.

2012 metų lapkričio 8–9 dienomis Vilniaus universiteto Archeologijos katedra prof. habil. dr. M. Michelberto mokslinei veiklai pažymėti organizavo septintąją tarptautinę mokslinę konferenciją *Jono Puzino skaitymai*, kurios tema – *Senasis geležies amžius Baltijos regione*. Ši tema pasirinkta neatsitiktinai. Ji yra svarbiausia profesoriaus mokslinėje veikloje, šalia numizmatikos, prekybinių ryšių, laidojimo papročių ir kitų temų. Konferencijoje, kurios darbinės kalbos buvo anglų ir vokiečių, dalyvavo apie 20 pranešėjų iš keturių šalių – Latvijos, Lenkijos, Vokietijos ir Lietuvos. Per dvi konferencijos dienas perskaityta 17 pranešimų. Dalyviai uždavė nemažai klausimų, aktyviai diskutavo. Pranešimų tematika buvo įvairi, tačiau daugiausia dėmesio buvo skirta senajam geležies amžiui Baltijos regione bei numizmatikai, dviem svarbiausioms prof. M. Michelberto tyrimų tematikoms.

Konferenciją sveikinimo kalba pradėjo Archeologijos katedros vedėjas doc. dr. Algimantas Merkevičius. Po sveikinimo kalbos Lenkijos valstybinio archeologijos muziejaus Varšuvoje archeologė dr. Anna Bitner-Wróblewska muziejaus direktoriaus vardu pasveikino profesorius ir įteikė muziejaus medalį.

Pirmasis pranešimą „*Research on Antique Coins in publications of Prof. M. Michelbertas*“ perskaitė numizmatas Vytautas Aleksiejūnas. Numizmatika yra viena mėgstamiausių profesoriaus tyrimų ir veiklos sričių. M. Michelbertas ilgus metus skaitė numizmatikos kursą Vilniaus universitete. Pranešime buvo apžvelgta Lietuvos numizmatikos raida ir profesoriaus publikacijos numizmatikos tematika.

Po šio pranešimo akademikas prof. dr. Eugenijus Jovaiša pranešime „*The Aestii and the history of the West Balts in I–V centuries*“ analizavo senojo geležies amžiaus kultūrinę situaciją vakarų baltų areale. Aptarė šio ir vėlesnio laikotarpio rašytinių šaltinių, taip pat lingvistinius duomenis, gretino juos su archeologiniais duomenimis apie aisčius. Taip pat analizavo baltų, slavų ir germanų tarpusavio santykius regione. Šis pranešimas sukėlė didelį susidomėjimą ir gyvą diskusiją.

Panaši problematika buvo analizuojama ir kitame pranešime – „*Aestii of Tacitus: who they were and where did they really live?*“, kurį perskaitė Lenkijos archeologai dr. Anna Bitner-Wróblewska ir prof. dr. Wojciechas Wróblewski. Pranešėjai lygino rašytinių šaltinių ir archeologinius duomenis, bandydami išsiaiškinti, kas buvo aisčiai. Gal tai genčių grupė, kaip teigė pranešėjai, priklausiusi keliems etnosams?

Po pietų pertraukėlės numizmatai prof. habil. dr. Aleksanderis Bursche ir magistrė Anna Zapolska perskaitė pranešimą „*Roman Coin finds at the southern Baltic Coast*“. Jame buvo apžvelgti romėniškųjų monetų, lobių, taip pat medalionų, surastų pietinėje Baltijos pakrantėje, duomenys. Remiantis monetų radaviečių duomenimis aptarti kiti klausimai, tarp kurių – Romos monetų naudojimo pabaiga pietinėje Baltijos regiono dalyje.

Po šio pranešimo dr. Baiba Vaska pranešime „*Ornamentation in openwork technique jewelry in Roman Age in Latvia*“ analizavo senojo geležies amžiaus papuošalų ornamentiką ir interpretavo jos reikšmes. Tai mažai Baltijos archeologijoje tyrinėjama tema, kuri sulaukė susidomėjimo ir klausimų.

Paskutiniame šio posėdžio pranešime – „*Brushed Ware Culture complexes – hillforts and the settlements located at the foot of the hillforts – the problem of the local centres*“, doc. dr. Gintautas Zabiela aptarė kai kurias piliakalnių ir papėdžių gyvenviečių problemas, paminėdamas Narkūnų, Kernavės ir kitų piliakalnių bei papėdžių gyvenviečių atvejus.

Popietiniame posėdyje pirmasis pranešimą perskaitė prof. M. Michelbertas tema „*Ein neue Fund römischer Münzen in Zentrallitauen*“. Jis supažindino klausytojus su Kulautuvos kapinyne, suardytame kape su kitais senojo geležies amžiaus radiniais aptiktomis romėniškosiomis monetomis. Pranešėjas apibendrino duomenis apie Romos monetų radinius Lietuvos laidojimo paminkluose, pabrėždamas, kad Kulautuvos radinys – pirmoji moneta, aptikta kape Vidurio Lietuvoje.

Kiti trys pranešimai – prof. habil. dr. Magdalenos Maćczyńska „*Die voelkerwanderungszeitliche Fibel aus Mloteczno (Hammersdorf) in Nordostpolen und ihr Problemerkreis*“, Ingridos Virsės „*Ein ungewöhnliches Kriegergrab aus dem Gräberfeld Rucavas Maskatuži*“ ir dr. Annos Juga-Szymańska bei dr. Pawelo Szymańskiego „*Funde aus dem Hügel 38 des Gräberfeldes Czerwony Dwor bei Goldap. Anmerkungen über den Anfänge der Bogaczewo-Kultur*“ (pranešimą perskaitė dr. Christine Reich) buvo skirti senojo geležies amžiaus išskirtinių radinių ir laidosenos analizei ir interpretacijai.

Pirmos dienos pabaigoje konferencijos dalyviai buvo pakviesti į socialinį vakarą, kurio metu diskutavo įvairiomis archeologinėmis temomis.

Antroji konferencijos diena prasidėjo prof. habil. dr. Arturo Blażejewskio pranešimu „*Baltic Sea southern Coast and the Interior: Cultural relations in the Roman Period*“, kuriame analizuota senojo geležies amžiaus kultūrinė situacija Baltijos jūros regiono pietinėje dalyje ir jos gyventojų ryšiai.

Panaši tema „*Connection between Greatpoland and the Baltic Sea Region in the Roman Age*“ buvo analizuojama ir habil. dr. Andrzejaus Michalowskio ir dr. Milenos Teskos pranešime. Aptarta kultūrinė situacija ir prekybiniai ryšiai tarp Baltijos regiono ir Vidurio Europos šiaurinės dalies.

Dr. Christine Reich pranešime „*Remarks on female graves in the cemetery of Oberhof (Aukštakiemiai)*“ nagrinėjo Aukštakiemio kapinyno duomenis: radinius, jų chronologiją, daugiausia dėmesio skirdama moterų

kapams ir lyties nustatymo pagal radinius galimybes.

Dr. Andra Simniškytė-Strimaitienė pranešime „*Looking for gender identity. An attempt based on data from Roman Iron Age barrows*“ aptarė biologinės ir socialinės lyties koncepcijas, analizavo senojo geležies amžiaus įkapės. Remdamasi įkapėmis ir kitais kriterijais suskirstė aptariamojo laikotarpio kapus į kelias grupes.

Po šio Elīna Guščika perskaitė Jānio Ciglio pranešimą „*An unusual ornament: leg rings in archaeological material from Latvia*“. Jame pristatyti duomenys apie retą ne tik Latvijoje, bet ir visame Baltijos regione dirbinių grupę – apykojus: jų kiekį, radimo aplinkybes, tokių dirbinių identifikavimo problemas.

Po kavos pertraukėlės dr. Romas Jarockis pranešimu „*New data of archaeological investigations from Opstain, Vilkyškiai hillfort*“ pradėjo paskutinę konferencijos sesiją. Pranešėjas analizavo savo paties tyrinėtą Opstainių (Vilkyškių) piliakalnį ir gyvenvietę bei mikroregioną, kuriame jie įrengti. Akcentavo nedestruktyvių tyrimų būtinybę, apžvelgė tokių tyrimų, atliktų šiame mikroregione, rezultatus ir problemas.

Kitame pranešime – „*Airborn laser in scanning (LIDAR). Modern methods to investigate barrow cemeteries in Suwalki region*“ – Lenkijos archeologai magistras Piotras Iwanickis ir Cezary Sobczak aptarė LIDAR metodą ir jo taikymą tiriant Suvalkų regiono archeologijos paminklus.

Pasibaigus pranešimams, antrosios konferencijos dienos pabaigoje, vyko diskusija. Po jos A. Merkevičius padėkojo visiems konferencijos dalyviams už turiningus pranešimus ir palinkėjo susitikti būsimoje Archeologijos katedros konferencijoje.

Šiame „*Archaeologia Lituana*“ tome spausdinama 12 straipsnių. Dauguma jų parengti konferencijos pranešimų pagrindu. Kaip įprasta, leidinio pabaigoje pateikiama Archeologijos katedros mokslinės veiklos 2012 metais apžvalga.

Redaktorių kolegijos vardu nuoširdžiai dėkoju visiems konferencijos dalyviams, ypač tiems, kurie parengė straipsnius šiam leidinio tomui. Manau, kad straipsniai bus įdomūs ir naudingi ne tik besidomintiems senuoju geležies amžiumi Baltijos regione, bet ir gausesniam skaitytojų būriui.

Algimantas Merkevičius
Vilnius, 2013 m. lapkritis